

Takvih razlika među naoko istim glagolima ima podosta u našem jeziku, pa čak i tamo, gdje ih gotovo nitko ne očekuje. Spomenut ćemo samo jedan primjer. U novom izdanju Beličeva Pravopisa (1950) stoji na str. 326. i ovo: *ozdravjeti* (postati zdrav) različito od *ozdraviti* (učiniti zdravim). Zar ne, dragi ljudi od kazališta, da nas je malo, koji bismo rekli, da smo od neke bolesti *ozdravjeli*, nego bismo radije

rekli, da smo *ozdravili*. Ali time bismo učinili jezičnu pogrešku, jednako kako bi pogriješila i Giga, da je svome suigraču rekla, da ga je *oživjela*.

Više o takvim slučajevima, a osobito o akcenatskim razlikama kod takvih glagola progovorit ćemo jednom prilikom u posebnom članku.

Dr. Bratoľjub Klaić

OSVRTI

JEZIK U NAŠIM ČASOPISIMA

Ne samo u dnevnim novinama, nego i u časopisima nailazimo na pogreške jezične i pravopisne. Iznosimo nekoliko takvih pogrešaka iz stručnih časopisa.

1. »Makedonski domaćine... pomogli su...« Imenica *domaćin* pravilna je u tome obliku (ne u ženskom: *domaćina*), što je lako naći u Broz-Ivekovićevu rječniku. Piše i govori se sa -ć- (ne sa -č-), jer je izvedena od pridjeva *domaći*, a nastavak tih pridjeva je uvijek samo -aći. Kad je već upotrebljen oblik *domaćina*, nisu pravilno upotrebljene uza nj pridjevne riječi *makedonski* i *pomogli su*. Imenice na *a*, kad znače muškarce, imaju uza se atribut i predikat u muškom rodu samo u jednini: vjeran sluga je poslušao; ali u množini su atribut i predikat u ženskom rodu: vjerne sluge su poslušale. Dakle pravilno bi bilo (uz imenicu *domaćina*): »Makedonske domaćine... pomogle su.« Da je upotrebljen pravilan oblik *domaćin*, gornja bi rečenica bila posve pravilna: »Makedonski domaćini... pomogli su.«

2. »Kad ih je otac tako brižno njegovao kroz tri tjedna, odnosi ih u vodu.« Radnja glavne i vremenske rečenice vrši se redovno, ima doći prezent (ne perfekt); Radnja se vremenske rečenice izvršuje prije radnje glavne rečenice, u vremenskoj dolazi prezent perfektivnog (svršenog, trenutnog) glagola. Prema tome, ta rečenica treba ovako da glasi: Kad ih otac tako brižno *odnjeguje*, odnosi ih u vodu. Označujemo, za koliko vremena se neki

posao izvrši, a ne: kroz koje vrijeme; dakle: odnjeguje za tri tjedna, a ne: kroz tri tjedna.

3. »Kad je gnijezdo gotovo...«, »čim su snesena jaja.« U svršenoj vremenskoj rečenici stoje oblici perfektivnih glagola, kad znače izvršenu (svršenu) radnju. Trebalo je i u tim rečenicama reći: Kad gnijezdo *bude* gotovo, mužjak goni ženku... Mužjak... omota svitak jaja, čim *budu* snesena, oko svojih stražnjih nogu. Od glagola *biti* perfektivni je prezent *budem*, *budu*, a *jesam... jesu* je imperfektivni prezent.

4. »Nakon što izlegu jaja, ženke... ostavljaju gnijezdo.« *Nakon* je prijedlog s genitivom imenice, odnosno zamjenice: nakon čega (ili posve neobično, nakon šta; ispor. radi šta = rašta), ali ne: nakon što. Može prijedložni izričaj da služi mjesto veznika (ispor. po što = pošto), i to baš kao vremenski veznik vremenskih rečenica. Upravo ta rečenica je tipična svršena vremenska rečenica, u koju bi pristajalo *pošto*: Pošto izlegu jaja, ženke... ostavljaju gnijezdo. Moglo bi se upotrebiti i *kad*. Zašto pisac članka nije upotrebio ni *pošto* ni *kada*, nego upravo ono, što je najmanje dobro — *nakon što*? Nije dovoljno osjetio perfektivnost glagola »izlegu«, t. j. nije osjetio, da je tim glagolom izrečena izvršenost (svršenost) radnje vremenske rečenice prije, nego što nastaje radnja imperfektivnog glagola »ostavljaju« u glavnoj rečenici. Zato je držao potrebnim istaći to onim »nakon

što« (ispor. njemačko nach dem = nachdem), ali je u njemu *nach* pravilno s dativom *dem!*). Vjerojatno djeluje i analogija, t. j. prema na pr. »Nakon pobjede Cezar se vratio u Rim« stvara se i rečenica »Nakon što je pobijedio, C. se vratio u Rim.« Svakako je nepotrebno ono nepravilno »nakon što« kraj pravilnoga »pošto« (ili »kad«).

5. »Kljunorožac zazida ženku u duplju drveta za vrijeme dok sjedi na jajima i revno je hrani.« Prije svega, ta se rečenica može dvojako razumjeti: 1) Kljunorožac zazida (zaziduje) ženku u duplju drveta, dok (on?!) sjedi na jajima — što pisac nije htio ni mogao reći; 2) dok ona (ženka) sjedi na jajima — kako je pisac zapravo mislio. Pisati (i govoriti) valja tako, da nas drugi moraju razumjeti, a ne samo da nas mogu razumjeti. Stoga je trebalo dodati još »onak«. Zatim, u istodobnoj vremenskoj rečenici (kojoj se radnja vrši paralelno s radnjom glavne rečenice) dolaze veznici: *kad, dok, dokle, dok god*, pa je i u gornjoj rečenici dovoljno bilo upotrebiti *dok*, a suvišno je ono »za vrijeme dok«. I opet je kriv nedostatak jezičnog osjećaja piščeva za aspektna značenja glagola i za veznike. Napokon, čemu ono »za vrijeme dok«, kad samo *dok* u takvim rečenicama upravo znači: za trajanja radnje vremenske rečenice vrši se i radnja glavne rečenice. No pisac upravo to nije mogao misliti! Htio je reći: »Kljunorožac zazida ženku u duplju drveta i, dok ona sjedi na jajima, revno je hrani.« Prema tome, rečenica je loše sklopljena i pogrešna je interpunkcija.

6. »Jedan ili oba roditelja ostaju na straži čuvajući mlade ličinke i da ih, kad dovoljno narastu, izvedu u novi život.« Smisao je te rečenice ovaj: Jedno od roditelja ili oba roditelja ostaju na straži [s ovom svrhom, namjerom]: 1) da čuvaju mlade ličinke i 2) da ih... izvedu u novi život. Pisac je prvu namjernu rečenicu skratio glagolskim prilogom »čuvajući (mlade ličinke)«, a drugu je izrekao punom rečenicom, a trebalo je obje izreći

punim rečenicama. Mogu se zavisne rečenice skratiti glagolskim prilogima, ali baš namjerna se redovno njima ne skraćuje. »(Roditelji) ostaju na straži čuvajući mlade ličinke« znači: *i čuvaju*, dakle glagolski prilog ovdje skraćuje nezavisnu sastavnu rečenicu, a s njom je kao uspojedna sastavna data zavisna namjerna: »i da ih... izvedu u novi život«. Rečenica bi bila dobra i s glagolskim prilogom, samo onda ne bi smjelo biti ono »i« ispred namjerne: Ostaju na straži čuvajući mlade ličinke, da ih, kad dovoljno narastu, izvedu u novi život.

7. U složenoj se rečenici jedna rečenica odvaja od druge zarezom (po gramatičkoj interpunkciji). Pisac se toga drži, ali ne uvijek, ni dosljedno. Tako u članku nema zarezu u rečenicama: Tako ih (t. j. jaja) mužjak hvata ustima da dođu u te vrećice. Dok ih po danu ostavlja da bi se napasao. Mješina koja se toliko nadimlje da zauzme čitavu trbušnu stranu mužjaka. Oštro napada svakoga tko se približi. I još u drugima. A ne stavlja se zarez, gdje ga je pisac stavio u ovim rečenicama: Kod riba kesonoša, mužjak se brine za leglo. Ali kod nekih ptica, mužjak preuzima dužnost. Kod nandua, ženka se uopće ne brine... i t. d.

Sve su te pogreške, osim prve spomenute, u jednom članku popularnog naučnog časopisa. Pisati popularno naučne članke ne znači pisati ih nemarnim ni nepravilnim književnim jezikom. Nikakva stručnost ne opravdava griješke u književnom jeziku, pogotovu kad je on materinski jezik piščev. Materinski jezik treba štovati i voljeti, i upravo zato ga treba njegovati. Njegovati ga treba neprestano, stalno, jer nikad ga dovoljno ne znamo.

ž.

TJEDAN ČISTOĆE JEZIKA NA ŠKOLI ZA ODGAJATELJE U ZAGREBU

Škola za odgajatelje u Zagrebu, jedina ove vrste u Narodnoj Republici Hrvatskoj, jedna je od najmladih naših škola, a po teškoćama odgojnog procesa jedna od najvažnijih. S obzirom na to, što su se u